

OPERA OMNIA RAIMON PANIKKAR

Edició a cura de l'autor i de Milena Carrara Pavan

- I
MÍSTICA I ESPIRITUALITAT
1 Mística, plenitud de Vida
2 Espiritualitat, el camí de la Vida

II
RELIGIÓ I RELIGIONS

III
CRISTIANISME

- IV
HINDUISME
1 L'experiència vèdica. Mantramañjarī
2 El Dharma de l'Índia

V
BUDDHISME

- VI
CULTURES I RELIGIONS EN DIÀLEG
1 Pluralisme i interculturalitat
2 Diàleg intercultural i interreligiós

VII
HINDUISME I CRISTIANISME

VIII
VISIÓ TRINITÀRIA I COSMOTÈANDRICA:
DÉU, HOME, COSMOS

- IX
MISTERI I HERMENÈUTICA
1 Mite, símbol, culte
2 Fe, hermenèutica, paraula

- X
FILOSOFIA I TEOLOGIA
1 El ritme de l'Ésser. Les Gifford Lectures
2 Pensament filosòfic i teològic

XI
SECULARITAT SAGRADA

XII
ESPAI, TEMPS I CIÈNCIA

MISCEL·LÀNIA
(conferències, lliçons, pròlegs, poesia...)

FRAGMENTS D'UN DIARI

Raimon Panikkar

DIÀLEG INTERCULTURAL
I INTERRELIGIÓS

COORDINACIÓ DE L'EDICIÓ CATALANA

Xavier Serra Narciso

TRADUCCIONS

Ignasi Boada

Esteve Serra Arús

Marina Vallès

FRAGMENTA EDITORIAL

Títol original	DIALOGO INTERCULTURALE E INTERRELIGIOSO
Publicat per	FRAGMENTA EDITORIAL, SL Plaça del Nord, 4, pral. 1. ^a 08024 Barcelona www.fragmenta.cat fragmenta@fragmenta.cat
Primera edició	DESEMBRE DEL 2014
Producció gràfica	INÈS CASTEL-BRANCO
Primera correcció d'originals	XAVIER SERRA NARCISO
Segona correcció d'originals	JOSEP TORRAS RODER GAS
Primera correcció de compaginades	MARIA CARBÓ
Segona correcció de compaginades	IGNASI MORETA
Impressió i relligat	AGPOGRAF, SA
© 2013	FUNDACIÓ VIVARIUM RAIMON PANIKKAR International Copyright: Editoriale Jaca Book, Milano
© 2014	IGNASI BOADA SANMARTÍN, ESTEVE SERRA ARÚS i MARINA VALLÈS GARRIDO per les traduccions respectives
© 2014	FRAGMENTA EDITORIAL per aquesta edició
Dipòsit legal	B. 27.643-2014
ISBN	978-84-92416-13-4 [obra completa] 978-84-15518-13-6 [vol. VI tom 2]
	Aquesta obra ha comptat amb la col·laboració de les institucions següents: la Generalitat de Catalunya, la Fundació La Caixa i la Fundació Vivarium Raimon Panikkar.
	
	
	RESERVATS TOTS ELS DRETS

ÍNDEX

<i>Abreviatures</i>	11
<i>Introducció</i>	13

Primera part DIÀLEG INTERCULTURAL I INTERRELIGIÓS

Secció primera EL DIÀLEG INTRARELIGIÓS

<i>Nota sobre els prefacis</i>	25
<i>Nota per al lector</i>	27
<i>Prefaci a la primera edició</i>	29
<i>Prefaci</i>	31
<i>El Sermó de la Muntanya del diàleg intrareligiós</i>	37
I LA RETÒRICA DEL DIÀLEG	39
1 Cinc actituds	40
<i>a L'exclusivisme</i>	40
<i>b L'inclusivisme</i>	42
<i>c El paralelisme</i>	43
<i>d Interpenetració</i>	45
<i>e El pluralisme</i>	47
2 Cinc models	48
<i>a El model geogràfic: els camins que menen al cim de la muntanya</i>	49
<i>b El model físic: l'arc de Sant Martí</i>	53
<i>c El model geomètric: la invariant topològica</i>	55

<i>d</i> El model antropològic: el llenguatge	57
<i>e</i> El model místic: el silenci	60
II EL DIÀLEG DIALÒGIC	63
1 Fons	63
2 Tesi	66
3 Diàleg i dialèctica	67
4 Diàleg dialèctic	69
5 Diàleg dialògic	70
6 Pensament i Ésser	73
7 Subjecte i objecte	75
8 El Jo i el Tu	76
9 Mite i <i>logos</i>	79
III FE I CREENÇA: UNA EXPERIÈNCIA MULTIRELIGIOSA	83
Introducció	83
1 L'ecumenisme avui	84
2 La província i la parròquia	85
3 Un fragment autobiogràfic objectivat	86
4 Universalitat i particularitat	88
5 La trobada entre creences	89
6 Kṛṣṇa i Crist	90
7 L'experiència multireligiosa	93
8 Interpretació de l'experiència	95
9 Fe i creences	99
IV LES REGLES DEL JOC EN LA TROBADA RELIGIOSA	105
1 Ha de ser lliure de tota apologètica particular	105
2 Ha de ser lliure de tota apologètica general	106
3 Cal afrontar el repte de la conversió	106
4 La dimensió històrica és necessària però no suficient	107
5 No és un simple congrés de filosofia	109
6 No és tan sols un simposi de teologia	112
7 No és simplement una empresa eclesiàstica	114
8 És una trobada religiosa en la fe, l'esperança i l'amor	114
9 Unes quantes lliçons pràctiques	115
<i>a</i> Un exemple cristià	116
<i>b</i> En resum	117

V L'EPOCHÈ EN LA TROBADA ENTRE RELIGIONS	119
Pròleg	119
1 Crítica de l'anomenada <i>epochè</i> fenomenològica en la trobada entre religions	121
<i>a</i> En negatiu	122
<i>b</i> En positiu	123
2 Tesi: l' <i>epochè</i> fenomenològica està fora de lloc en la trobada entre religions	124
<i>a</i> Psicològicament impracticable	124
<i>b</i> Fenomenològicament inadequat	125
<i>c</i> Filosòficament deficient	127
<i>d</i> Teològicament feble	128
<i>e</i> Religiosament estèril	129
3 Vers una autèntica trobada entre religions	130
VI LA CATEGORIA DE «CREIXEMENT» EN LA RELIGIÓ COMPARADA: UN AUTOEXAMEN CRÍTIC	133
1 Enfocaments metodològics insuficients	134
<i>a</i> Utilització	137
<i>b</i> Interpretació	141
2 Les filosofies i la filosofia de la religió	144
3 La qüestió vital. El creixement	148
Nota bibliogràfica	152
VII EL DIÀLEG INTRARELIGIÓS SEGONS RAMON LLULL	153
VIII ALGUNES OBSERVACIONS SOBRE EL DIÀLEG INTERRELIGIÓS	161
1 Els riscos de la mentalitat occidental	161
<i>a</i> Anàlisi de la situació actual	161
<i>b</i> El que està en joc en aquesta manera de pensar	162
2 La tasca dels contemplatius en el tercer mil·lenni	163
<i>a</i> Abraçar la totalitat de la realitat	163
<i>b</i> Acceptació de la kenòsis	164
<i>c</i> Elaborar un mètode per al diàleg	165
3 Records del pare Henri le Saux - Svāmī Abhiṣiktānanda	167

Secció segona

EL DIÀLEG INDISPENSABLE:
PAU ENTRE LES RELIGIONS

<i>Introducció</i>	171
I LA TROBADA DE LES RELIGIONS ÉS UNA NECESSITAT VITAL	173
1 En l'àmbit personal	174
2 En l'àmbit de les tradicions religioses	175
3 En l'àmbit històric	176
4 Per això el diàleg entre les religions ha de ser...	178
<i>a Obert</i>	178
· Ningú no n'és exclòs <i>a priori</i>	178
· Res no és descartat per principi	179
· És constitutivament obert	180
<i>b Interior</i>	181
· El diàleg comença amb una pregunta interior	181
· Toca el nucli més recòndit dels dialogants	182
· S'esdevé en el cor de la realitat	183
<i>c Lingüístic</i>	184
· El diàleg és vehiculat pel <i>logos</i>	184
· És «duàleg»	186
· És bilingüe	187
<i>d Polític</i>	188
· El diàleg no és una qüestió privada	188
· És una praxi carregada de teoria, que produeix noves teories	190
· Té continguts polítics	191
<i>e Mític</i>	192
· El diàleg passa pel <i>logos</i> i deixa espai al <i>mythos</i>	194
· Participa dels respectius <i>pisteumata</i>	196
· Està inscrit en el <i>mythos</i>	198
<i>f Religios</i>	199
· La font última del diàleg és l'experiència de la pròpia insuficiència	200
· El nou diàleg contribueix a la purificació de les religions	200
· El diàleg és en si mateix un acte religiós	201
<i>g Integral</i>	203
· El diàleg és una aproximació holística	203
· Té una naturalesa litúrgica	204
· Desenvolupa un paper còsmic	205
<i>h Inconclús</i>	206
· El diàleg és un procés continu	207
· És trinitari	207
· Constitutivament imperfecte	209

II EL DIÀLEG HUMÀ EN LA INTER-INDEPENDÈNCIA RELIGIOSA	211
III PER UN DIÀLEG DE LES CIVILITZACIONS	217
1 Política	220
2 Religió	221
3 Ciència	222
Debat	223
Segona part	
EXEMPLES DE DIÀLEG	
I DIÀLEG BUDDHISTA-CRISTIÀ <i>ŚŪNYATĀ I PLĒROMA: LA RESPOSTA BUDDHISTA I CRISTIANA A LA SITUACIÓ HUMANA</i>	233
1 La condició humana	233
2 La resposta buddhista i la resposta cristiana	236
<i>a Nirvāṇa i sōtēria</i>	236
<i>b Śūnyatā i plērōma</i>	238
3 Les religions i la humanització de l'home	244
<i>a Buddhisme, cristianisme i humanisme</i>	247
<i>b Homo viator</i>	249
<i>c L'encreuament de camins</i>	252
II DIÀLEG HINDÚ-CRISTIÀ. <i>ADVAITA I BHAKTI</i>	257
Introducció	257
Una carta de Vṛndāvan	259
1 <i>Advaita</i>	259
2 <i>L'advaita</i> i l'amor	262
3 L'amor advàitic	265
III UN DESAFIAMENT INTERCULTURAL <i>BHAKTI – KARUṆĀ – AGAPĒ</i>	269
<i>Glossari</i>	281
<i>Procedència dels textos</i>	297
<i>Índex onomàstic</i>	301

ABREVIATURES

Esriptures hindús

AV	Atharva-veda
BG	Bhagavad-gītā
BS	Brahma-sūtra
BU	Bṛhadāraṇyaka-upaniṣad
CU	Chāndogya-upaniṣad
JabU	Jābāla-upaniṣad
MaitU	Maitrī-upaniṣad
MandU	Māṇḍūkya-upaniṣad
MB	Mahābhārata
RV	Ṛg-veda
SB	Śatapatha-brāhmaṇa
SU	Śvetāśvatara-upaniṣad
TB	Taittirīya-brāhmaṇa

Esriptures buddhistes

AN	Anguttara-nikāya
DN	Dīgha-nikāya
Dhap	Dhammapada
Iti	Itivuttaka
Kathv	Kathāvatthu
MhparnibS	Mahāparinibbāna-sutta
Mil	Milindapañha
MN	Majjhima-nikāya
SN	Saṃyutta-nikāya
Ud	Udāna
VP	Vinaya-piṭaka

Escriptures cristianes

1Co	Primera carta als Corintis
2Co	Segona carta als Corintis
1Jn	Primera carta de Joan
1Pe	Primera carta de Pere
2Pe	Segona carta de Pere
2Tm	Segona carta a Timoteu
1Te	Primera carta als Tessalonicencs
Ac	Fets dels Apòstols
Ap	Apocalipsi
Col	Carta als Colossencs
Dt	Deuteronomi
Ef	Carta als Efesis
Fl	Carta als Filipencs
Ga	Carta als Gàlates
Gn	Gènesi
He	Carta als Hebreus
Is	Isaïes
Jn	Joan
Lc	Lluc
Mc	Marc
Mt	Mateu
Rm	Carta als romans

Altres

DK	H. Diels / W. Kranz, <i>Die Fragmente der Vorsokratiker</i> , Weidmann, Berlin, 1903-1952.
LW	<i>Meister Eckhart, Die deutschen und lateinischen Werke, Die lateinischen Werke</i> , 6 vols., a cura de Ernst Benz, Karl Christ, Josef Koch i altres, Kohlhammer, Stuttgart, 1956-2006
PG	J.-P. Migne, <i>Patrologiae Cursus Completus. Series Græca</i> , Paris, 1857-1866.
PL	J.-P. Migne, <i>Patrologiae Cursus Completus. Series Latina</i> , Paris, 1844-1855.

INTRODUCCIÓ

EL SEGON TOM DE *Cultures i religions en diàleg* es concentra essencialment en el diàleg intercultural i interreligiós com a via per a la supervivència, com dèiem en la introducció del primer tom, en el qual hem desenvolupat els diversos aspectes que hi ha a la base del veritable diàleg, perquè la cultura dóna expressió verbal a la religió i la religió obre l'horitzó al diàleg.

Un mite emergent

Un dels mites emergents de la nostra època és el de la unitat de la família humana vista des de l'òptica global d'una cultura de l'home que abasta totes les cultures i les religions com tantes facetes que s'enriqueixen i s'estimulen mútuament. Això és, potser, el que volia expressar, en el seu llenguatge inimitable, Pierre Teilhard de Chardin quan parlava de la necessitat d'«una àmplia gamma de simpatia a escala global».

De fet, encara som lluny d'haver acceptat aquest mite. Atès, però, que els homes no poden prescindir dels mites, en la major part dels contemporanis regna un malestar: senten clarament la inadequació de les seves cultures i les seves religions. Tot i que van descobrir a poc a poc que ningú no té el monopoli de la bondat i la veritat, no poden ni tan sols entreveure què naixerà de la desfeta dels seus estils de vida. Falta un horitzó universal, un punt de referència acceptat per acceptable, un mite unificador del nostre temps. Aquest últim està a punt de néixer; veiem que ja apareix a l'horitzó.

És molt curiós i significatiu que aquest mite naixent es presenti com l'oposat, per dir-ho així, del vell mite del monogenisme, que establia la unitat de l'espècie humana i en subratllava tan sols l'origen. La unitat de la humanitat apareix avui en la seva etapa final, en comptes de fer-ho en la inicial. Sembla que estem més inclinats a pensar que tendim cap a un punt omega, i que és un esperit de convergència que atreu, més que una força física —o metafísica— que empeny. Qualsevol que sigui l'origen i la causa de la diferenciació ètnica, cultural i religiosa, estem empesos a creure que els homes estan cridats a compartir i a integrar les diverses experiències humanes en un tot harmoniós, però sense monocronia ni monotonia.

Alguns, potser, preferiran queixar-se dels mites destruïts del nostre temps i lamentar l'esfondrament de les velles creences. No cal negar aquesta cara de la moneda; mentrestant, però, s'illumina l'altra, més brillant, més prometedora o, almenys, més interessant. El meu objectiu ara és desvelar aquest mite emergent. Podrem estudiar la història de la trobada de les tradicions religioses de la humanitat d'acord amb la tipologia que segueix. És superflu dir que la realitat és molt més complexa i variada, i que l'eixuta tipologia que proposo a continuació pot ser útil per a la comprensió, però rarament es troba en estat pur.

- 1 *Aïllament i ignorància.* Cada cultura es nodreix d'una vida pròpia i no es preocupa de les altres. Les cultures són tan provincianes i tancades en si mateixes que, a excepció dels contactes inevitables amb els veïns, no mostren interès les unes per les altres. *L'altre* no és un problema. En teoria, no és correcte dir que cada cultura creu que és suficient en si mateixa, perquè la qüestió ni tan sols es planteja. L'altre, en el fons, no existeix. Cada cultura es considera *de facto* capaç de superar les seves dificultats. Acceptarà, com a molt, un aprofundiment, però no una ampliació d'horitzons.
- 2 *Indiferència i menyspreu.* Encara que els contactes entre cultures esdevenen normals i inevitables, només algun esperit curiós pren una actitud d'admiració per l'estrany. Un cop superat el xoc de la novetat, amb tot el que això implica: curiositat, interès, meravella i, fins i tot, por,

sospita, autodefensa, la reacció que se'n deriva està sovint guiada per la convicció que la nostra cultura, la nostra religió, són més adequades que qualsevol de les altres, i que n'hi ha prou amb afinar alguns aspectes per poder competir millor amb l'estrany. L'altre no és, finalment, sinó un problema de rivalitat.

- 3 *Condemna i conquesta.* Del moment que els contactes entre civilitzacions assumeixen un caràcter més estable, la competència ja no és una qüestió de rivalitat, sinó que tendeix a convertir-se en un desafiament actiu, una justificació de la seva conversió als nostres punts de vista per tots els mitjans considerats lícits. L'altre es torna gairebé una amenaça a eliminar, un repte que cal acceptar. Les maniobres dictades per aquesta actitud variaran en funció de les característiques socials i religioses de cada civilització.
- 4 *Coexistència i comunicació.* No és particularment necessari insistir avui en el fet que, amb poques excepcions, la conquesta i la dominació no resisteixen el pas del temps. Tard o d'hora, la gent s'adona que la tolerància mútua, la comunicació pacífica i sincera, són font de beneficis recíprocs i duradors. *L'altre* comença a interessar-nos. Descubrim que és capaç, amb els seus propis mètodes, d'aconseguir allò que fins ara creïem possible només per mitjans dels quals pensàvem ser els únics dipositaris. Això s'aplica a tots els àmbits de la cultura: religió, polític, econòmic, etc. L'equilibri entre la invasió progressiva de *l'altre* i la lleialtat a la cultura pròpia és difícil de mantenir, sempre es veu amenaçat. Ser instruït per l'altre, integrar-lo, sense que ens alieni, depèn d'una equació personal els factors històrics i culturals de la qual són molt precaris.
- 5 *Convergència i diàleg.* A llarg termini, els sistemes de pensament semblen convergir en tots els nivells: la fecundació mútua no sols és possible sinó desitjable. Les fronteres i els límits de la identitat personal es fan menys impenetrables, desapareixen les incompatibilitats. Han de caure encara malentesos i prejudicis, han de crear-se encara metodologies d'apropament i d'hermenèutica. El veritable diàleg requereix

no tan sols una disposició a l'acollida i l'escolta, sinó també la capacitat, o fins i tot la possibilitat, d'entesa. *L'altre* comença a esdevenir un altre pol de nosaltres mateixos. La confrontació condueix a la complementarietat. Apareixen nous estils de vida —no sense recollir, sovint, víctimes en ambdós camps: tant en el de la identitat com en el de l'alteritat.

M'agradaria donar un exemple d'aquesta dinàmica integradora que es troba quasi arreu. És un fet innegable que part de la joventut occidental se sent irresistiblement atreta per les espiritualitats d'Orient. No manquen els sociòlegs que ho han estudiat, tractant de descobrir les causes d'aquesta atracció. Tanmateix, això és només un aspecte parcial d'aquest fenomen. De fet, els joves orientals estan tant o més fascinats per l'estil de vida d'Occident com els joves d'Occident ho estan pel missatge espiritual de l'Orient. A l'Àsia, sens dubte, hi ha més estudiants apassionats per la tecnologia occidental que no pas «practicants» de tècniques orientals de meditació a Occident. Sense deixar de reconèixer que molts orientals recorren a la tecnologia occidental sobretot per necessitat vital, per satisfer les necessitats més elementals de la vida, l'interès per les tècniques és també, per a ells, un camí d'alliberament, de la mateixa manera que els camins espirituals dels seus països són alliberadors per als joves occidentals. Sembla, a més, que un altre tret comú emergeix d'aquests moviments en ambdues direccions: es tracta, de fet, d'una dinàmica exògena; quasi podríem dir-ne una llei d'exogàmia, per la qual hom busca casar-se amb algú de fora de la pròpia tradició. Els predicadors gelosos bé poden predicar que «nosaltres» —occidentals, cristians, hindús, japonesos, russos, etc.— també tenim en la nostra tradició allò que anem a buscar en un altre lloc, però prediquen en el desert, perquè quan la gent busca una solució, una complementarietat, una via, un salvador, una salvació, la busca en allò que és extern, a fora. Bufa un vent fort que és portador de llavors, de fecundació, de germinació.

Hem d'entendre els cinc moments més aviat en un sentit *kairològic* que no pas cronològic, com moments que es compenetren i es recombinen generant així dinàmiques i tensions en la vida de les persones i dels pobles.

Sembla que, en els nostres dies, aquests cinc moments han estat reconeguts, però encara no superats. Per exemple: ¿quants europeus mitjans coneixen el buddhisme i el consideren una qüestió d'interès personal en l'ordre existencial, fins al punt de creure que el missatge del Buddha podria contribuir a la solució concreta dels seus problemes personals i col·lectius?

Es poden proposar uns altres cinc termes per definir la trobada actual entre les tradicions culturals i religioses. Els enumeraré breument. La trobada entre les religions és avui:

- 1 *Inevitable*. Els pobles i les religions del món ja no poden viure en l'aïllament, en la indiferència mútua. L'expressió «la nostra societat pluralista» ha esdevingut gairebé un clixé. Tot i la preponderància tecnològica d'Occident, el joc de les influències recíproques es fa sentir tanmateix, i res no pot escapar a l'acció omnipresent de les diverses visions del món.
- 2 *Fonamental*. És un fet que la trobada religiosa sempre ha estat al centre mateix de les cultures i de llur fecundació. Les religions, en el seu significat més profund, més ampli i sens dubte més exacte, són l'ànima de totes les cultures i, per tant, tenen un paper essencial en aquest món que esdevé cada vegada més i més uniforme. Per religió no entenem només les religions tradicionals, sinó tots els camins que fan aspirar a un ideal de vida plena i lliure.
- 3 *Urgent*. Hi ha coses importants però que poden esperar. No és aquest el cas. Per bé o per mal, el món d'avui està en eferescència; més encara, en ebullició. Els abstencionistes esdevenen factors decisius de la mutació en curs. Si les veritables tradicions de la humanitat no contribueixen a forjar una nova mentalitat, aquesta es formarà sense la seva aportació immediata. El fet pot semblar positiu o negatiu, però de cap manera no podem ignorar la urgència de la situació.
- 4 *Inquietant*. La trobada de les religions sembla sens dubte un gran repetit: pertorba la pau de l'esperit, trastorna les creences més profundes de

pobles sencers i crea una confusió que pot provocar fractures internes i externes. Aquesta trobada posa en dubte el que fins ara no era discutit, més ben dit, era indiscutible. Sovint, la crítica negativa dóna més bon resultat que la positiva, perquè és gairebé impossible construir abans d'haver netejat el terreny.

- 5 *Purificadora.* És humiliant perdre la confiança en un mateix, però és una gran lliçó per descobrir que cap de nosaltres no és autosuficient. Ningú no pot aspirar a la universalitat quan la mateixa forma d'expressar-la és parcial. Aquesta presa de consciència té un efecte purificador. Les tradicions humanes descobreixen que els altres sistemes i creences, els altres costums i els altres estils de vida, no solament poden ser semblants als nostres, sinó que poden purificar, completar, corregir, posar de manifest i potser, fins i tot, canviar aquelles coses que fins aleshores eren considerades adquisicions definitives i, per tant, intocables, de la humanitat.

Tots aquests factors, per esmentar-ne només alguns, contribueixen a emmarcar el problema de la trobada entre cultures i religions, trobada que, en qualsevol cas, se situa a la cruïlla dels nostres temps.

Un dels mals de la nostra època és la síntesi precipitada i amb curtcircuit. Abans d'arribar a algun punt de vista general, hem d'estudiar les doctrines, conèixer els fets i descobrir l'esperit d'una altra tradició. És precisament en aquesta etapa preliminar de l'estudi que es convida el lector a concentrar-se i reflexionar.

Els veritables problemes comencen quan caiem en una visió esquizofrènica segons la qual totes les tradicions són equivalents sense discriminacions, tendint a eliminar tots els colors de l'espectre en la «llum blanca». Aquesta espècie d'indiferència agnòstica no és una solució millor que el monopoli sectari i monolític del nostre gènere particular d'experiència humana que exclou les altres. ¿Es pot ser concret sense perdre la pròpia identitat i universal sense perdre el sentit del que és humà? És evident que caiem en la temptació de confondre el concret amb una excessiva singula-

ritat, i la universalitat amb una generalització abstracta. En tot cas, la pregunta que es planteja aquí és: ¿com podem arribar a un veritable creixement de la consciència, una síntesi personal que informi espontàniament tota la vida i es tradueixi en un estil nou, expressió d'aquesta síntesi?

Existeixen, òbviament, problemes de mètode: ¿com es pot, a partir d'una perspectiva determinada, arribar a entendre un altre punt de vista? Els conflictes de lleialtat i de compromís han de ser resolts perquè sigui possible una assimilació real, sense interferències ni solapaments. Es tracta d'una tasca enorme. Sigui quin sigui el cas, la primera etapa que cal superar és conèixer la nostra tradició tan bé com sigui possible, desenvolupar una capacitat d'empatia i comprensió, adonar-se que descobrir una altra forma de religió significa alhora aprofundir i purificar la nostra, i que iniciar-se en una altra tradició és enriquir-se. És amb aquest esperit que suggereixo llegir el contingut d'aquest assaig.

El llibre consta de dues parts: la primera és dedicada al diàleg intercultural i a l'interreligió, conscient que les dues qüestions estan intrínsecament connectades. A la segona part es presenten alguns exemples significatius del diàleg interreligiós: un diàleg budhista-cristià, un diàleg hindú-cristià sobre la possible presència de l'amor, en una actitud adualista, entre l'autor i un seguidor de Viṣṇu que es considera monista, i un breu estudi intercultural sobre l'amor en les tradicions hindú, budhista i cristiana: *bhakti – karuṇā – agapē*.